

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

Kiitämme mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto valtion talousarvioesityksestä 2020 yleisesti (1) sekä erityisesti perustaitojen varmistamisesta jokaiselle peruskoulun jättävälle nuorelle (2).

1. YLEISTÄ

Varhaiskasvatus

Hallitus käynnistää varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon kehittämishankkeen, jonka tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvatuksen tasa-arvoa ja vähentää eriarvoistumista. Ohjelmassa kehitetään lisäksi mm. kolmiportaisen tuen mallia, laajennetaan 5-vuotiaiden maksuttoman osa-aikaisen varhaiskasvatuksen kokeilua ja pilotoidaan kaksivuotista esiopetusta. Varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan varataan yhteensä 125 milj. euroa.

Pidämme varhaiskasvatuksen kehittämistoimenpiteitä tärkeinä ja kannatettavina etenkin seuraavilta osin:

- **Kolmiportaisen tuen malli** on toteutettava varhaiskasvatukseen perusopetuksen tavoin.
- Kaksivuotinen esiopetuksen pilotointi: On tärkeää säilyttää esiopetuksen ja siihen kuuluvan varhaiskasvatuksen muodostama eheä kokonaisuus. Mikäli lapsella on tarve esiopetusaikaa laajempaan varhaiskasvatukseen, tulee toiminnan laatu varmistaa koko päivän osalta. **Periaatteena tulee olla se, että esiopetus ja sen lisäksi järjestettävä varhaiskasvatus tulee järjestää samassa paikassa, eikä lapsen päivää saa hajottaa useaan osaan erilaisilla siirtymillä.**
- Olemme iloisia myös kirjauksesta **vahvistaa lapsen perustaitojen oppimista tekemällä esiopetuksesta ja perusopetuksen kahdesta ensimmäisestä vuosiluokasta yhtenäisempi kokonaisuus, joka mahdollistaa nykyistä joustavamman yksilöllisen etenemisen.** Lasten kehityserot ovat esi- ja alkuopetusvaiheessa suuret, joten on hyvä, että eteneminen voi tapahtua yksilöllisesti. Tämä edellyttää kuitenkin tiivistä yhteistyötä kotien kanssa.
- **Kannatamme subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamista ja henkilöstömitoituksen muuttamista.** Jatkossa yhtä kasvattajaa kohden 3–5-vuotiaita lapsia voi olla seitsemän nykyisen kahdeksan sijaan. Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamisella ja henkilöstömitoituksen muutoksella luodaan tasa-arvoiset lähtökohdat lapsen varhaiskasvatukselle riippumatta perheen asuinkunnasta. Samalla rauhoitetaan lapsiryhmien toimintaa ja tuetaan henkilöstön jaksamista. Myös varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nosto on tärkeää. Erityisen tärkeää on, että maahanmuuttajataustaiset lapset saadaan varhaiskasvatuksen piiriin nykyistä paremmin ja aikaisemmassa vaiheessa.

Perusopetus

Hallitus käynnistää perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämishankkeen, johon varataan yhteensä 180 milj. euroa vuosille 2020–2022. Kannatamme perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämishanketta, mutta esitämme huolemme hankkeen organisoinnista. **Koulutuksen laadun parantaminen hankerahoituksella on ongelmallista**, kun osa opetuksen järjestäjistä kehittää aktiivisesti opetustaan ja osa jättää hanke- rahoitukset toistuvasti hakematta. Tämä saattaa oppijat epätasa-arvoiseen asemaan. **Yhdenvertaisten koulutusmahdollisuuksien turvaaminen kaikille lapsille ja nuorille edellyttää pitkäjänteistä ja suunnitelmallista koulutuksen kehittämistä ja koulutuksen rahoituspohjan korjaamista.**

Hallitus varautuu lisäämään aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoitusta sekä koulupäivän yhteydessä tapahtuvan harrastamisen rahoitusta 14,5 milj. eurolla vuodesta 2021 alkaen. On tärkeää, että **aamu- ja iltapäivätoimintaa lisätään siten, että kaikilla sitä tarvitsevilla halukkailla 1.-2. luokkien oppilailta on tosiasiallinen mahdollisuus apip-toimintaan.**

Maksuttomien harrastusmahdollisuuksien edistämiseen koulupäivän yhteydessä ehdotetaan 5 milj. euron rahoitusta vuodelle 2020 Suomen Islannin mallin luomiseksi. **Kannatamme maksuttomien harrastusmahdollisuuksien lisäämistä koulupäivän yhteyteen. Toteamme kuitenkin, että rahallinen lisäpanostus valuu hukkaan, mikäli resursointi jatkossakin tapahtuu useiden eri hakukanavien kautta.** Rahoituspohja on uudistettava perusteiden, jotka on esitetty Harrastamisen strategiassa (OKM 2019:7). Tulee olla kuntien vastuulla huolehtia, että kaikilla koulun oppilailta on harrastusmahdollisuus lähikoulullaan. Tämä edellyttää vahvaa paikallistason koordinaatiota ja myös sen riittävää resursointia. Sivistysvaliokunta on itse ottanut asiaan oikeansuuntaisen kannan (SiVL10/2018vp-HE123/2018vp). Lisäksi toteamme, että Islannin malli on Islannissa pitänyt sisällään paljon muutakin kuin harrastustoiminnan kehittämistä. Mikäli tässä yhteydessä tarkoitetaan pelkästään harrastustoiminnan kehittämistä, ei ole tarkoituksenmukaista puhua Islannin mallista.

Oppivelvollisuuden laajentaminen toiselle asteelle

Oppivelvollisuus laajennetaan jatkumaan toiselle asteelle 18 ikävuoteen asti. Samalla toteutetaan toisen asteen maksuttomuus. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2021. Oppivelvollisuuden laajentamiseen sekä toisen asteen maksuttomuuteen varataan 22 milj. euroa vuonna 2021, 65 milj. euroa vuonna 2022 ja 107 milj. euroa vuonna 2023. **Pidämme uudistusta hyvänä, mutta haluamme muistuttaa, että kysymys ei ole pelkästään teknisestä oppivelvollisuusiän nostamisesta. Myös toisen asteen koulutuksen opetuksen ja ohjauksen laatua ja määrää on kehitettävä.**

Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistamiseen perusopetuksessa ja toisella asteella varataan 10 milj. euroa vuonna 2021, 20 milj. euroa vuonna 2022 ja 29 milj. euroa vuodesta 2023 lukien. Pidämme tärkeänä, että oppilas- ja opiskelijahuoltoa vahvistetaan perusopetuksessa ja toisella asteella. **Koulu- ja oppilaitosyhteisöissä tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota kouluhyvinvoinnin vahvistamiseen ja lasten ja nuorten tulee saada nopeasti apua ja tukea kasvun ja oppimisen haasteisiin.**

Lasten ja perheiden palvelut

Lasten ja perheiden palvelujen kehittämiseen sekä Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman jatkokon osoitetaan 10 miljoonan euron määrärahaa vuodelle 2020. **Pidämme erittäin tärkeänä, että lasten ja perheiden palvelujen kehittämistä jatketaan. Kehittämistyössä tulee lisätä eri hallinnonalojen yhteistyötä. Hyvinvointityö täytyy kiinnittää varhaiskasvatukseen ja kouluun.**

2. PERUSTAITOJEN VAHVISTAMINEN JOKAISELLE PERUSKOULUN JÄTTÄVÄLLE NUORELLE (budjetin menoluokka 29.10.)

Puutteelliset perustaidot ja jatko-opintovalmiudet ovat monin tavoin yhteydessä nuorten syrjäytymiseen ja toisen asteen opintojen keskeytymiseen.

- Tutkimusten mukaan noin 4 000 oppilaalla ei ole peruskoulun jälkeen riittäviä tietoja ja taitoja toisen asteen opintojen jatkamiseksi. Heillä on alhainen keskiarvo, käytös- ja oppimishäiriöitä, heikko lukutaito ja lähes kaikki ovat kokeneet kiusaamista.
- Ilman peruskoulun päättötodistusta ja jatko-opintopolkua nuoren syrjäytymisriski on suurin.
- 8 000 lasta ja nuorta on ilman mielekästä vapaa-aikaa perheen vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi. Kaikilla vanhemmilla ei ole voimavaroja kannustaa tai kuljettaa harrastamaan säännöllisesti.

Puutteellisiin perustaitoihin ja jatko-opintovalmiuksiin vaikutetaan parhaiten kehittämällä perusopetuksen laatua. Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelma on askel tähän suuntaan. Ohjelman toteuttamisen yhteydessä on tehtävä pitkäkestoista ja monitieteellistä tutkimusta siitä, miksi perusopetuksen osaamistaso, perustaidot ja oppimistulokset ovat olleet laskussa. Samalla on seurattava laatu- ja tasa-arvo-ohjelman vaikutuksia osaamistasoon, perustaitoihin ja oppimistuloksiin.

Mikäli halutaan, että kaikki opetuksen järjestäjät ja koulut ovat mukana kehittämistoiminnassa, ei kehittämISRahoitusta voida kanavoida pelkästään erityis- ja hankeavustuksina, vaan **resurssiohjauksen täytyy kohdistua kaikkiin opetuksen järjestäjiin ja kouluihin.**

On syytä tunnistaa kansainvälisestä tutkimuksesta selvinnyt yhteys koulussa tapahtuvan harrastustoiminnan ja oppimistulosten paranemisen suotuisasta yhteydestä. **Koulussa tapahtuvalla harrastustoiminnalla voidaan merkittävästi ehkäistä syrjäytymiskehitystä sekä parantaa kiinnittymistä kouluun ja koulumyönteisyyttä.** Harrastuksia voidaan tarjota koululla kustannustehokkaasti ja mielekkäästi velvoittamalla valtioavusteiset liikunta-, kulttuuri- ja vapaa-ajan toimijat järjestämään toimintaa kouluilla.

Perusvalmiuksien vahvistaminen edellyttää myös opettajankoulutuksen kehittämistä. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma ei ole täysin kyennyt vastaamaan opettajankoulutuksen kehittämisen tarpeisiin. Eri yliopistojen opettajankoulutusohjelmat poikkeavat runsaasti toisistaan johtuen yliopistojen autonomiasta, eikä opettajankoulutus aina kohtaa niitä osaamisvaatimuksia, joita opettajan käytännön työ menetelmällisesti opetussuunnitelmien valossa edellyttäisi. Lisäksi jo ammatissa olevien opettajien täydennyskoulutus pitäisi systematisoida ja sen tulisi olla linjassa kansallisen opettajankoulutuksen strategian kanssa.

Helsingissä 15.10.2019

Kehittämiskeskus Opinkirjo

Minna Riikka Järvinen
Toiminnanjohtaja

Suomen Vanhempainliitto ry

Ulla Siimes
Toiminnanjohtaja